

N.B : 1. Both the sections are compulsory.

A. Answer in detail (any 3) (12 marks × 3)	36
1. Discuss the impact of early intervention of hearing loss on learning outcomes of children with hearing impairment. Explain the challenges in the intervention of late identified children with hearing impairment.	12
2. Define 'Auditory Training'. Explain the stages of auditory training with suitable examples.	12
3. Compare and contrast individual and group speech teaching with its advantages and disadvantages.	12
4. Explain the difference between Oralism and Educational bi-lingualism.	12
5. Explain any four maxims of teaching. Distinguish between individual and group lesson planning.	12
B. Answer in brief (any 4) (6 marks × 4)	24
6. How will you develop individual speech - language therapy programmes for children with hearing impairment ?	6
7. Explain the role of a teacher in developing speech reading skills.	6
8. Briefly discuss any one approach to speech teaching.	6
9. Explain any two techniques of developing language.	6
10. Elaborate upon importance of early intervention.	6
11. Write any two activities for correcting /t/.	6

[TURN OVER

सूचना : (१) दोन्ही विभाग अनिवार्य आहेत.

- अ. सविस्तर उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) (१२ गुण × ३) ३६**
१. कर्णबधिर मुलांच्या अध्ययनाच्या परिणामांवर कर्णबधिरत्वाच्या शीघ्र हस्तक्षेपणाचा होणारा प्रभाव यावर चर्चा करा. कर्णबधिरत्वाचे उशीरा निदान झालेल्या मुलांमधील हस्तक्षेपणात येणाऱ्या समस्या स्पष्ट करा. १२
२. श्रवण प्रशिक्षणाची व्याख्या द्या. योग्य उदाहरणासहित श्रवण प्रशिक्षणाचे विविध टप्पे स्पष्ट करा. १२
३. वैयक्तिक आणि गटातील वाचा प्रशिक्षणामधील तुलनात्मक भेद स्पष्ट करा. त्याचे फायदे आणि तोटे पण स्पष्ट करा. १२
४. मौखिकवाद आणि शैक्षणिक द्वीभाषावादामधील भेद स्पष्ट करा. १२
५. अध्यापनाचे कोणतेही चार मॉडेल स्पष्ट करा. वैयक्तिक आणि गटातील पाठ नियोजनामधील भेद स्पष्ट करा. १२
- ब. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) (६ गुण × ४) २४**
६. कर्णबधिर मुलांसाठी तुम्ही वैयक्तिक वाचा-भाषा चिकित्सा (थेरेपी) कार्यक्रम कोणत्या प्रकारे विकसित कराल? ६
७. ओष्ठपठणाच्या (स्पीच रिडींग) कौशल्यांचा विकास करण्यामध्ये शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा. ६
८. वाचा प्रशिक्षणाच्या कोणत्याही एका उपागमावर थोडक्यात चर्चा करा. ६
९. भाषा विकसित करण्याची कोणतीही दोन तंत्रे स्पष्ट करा. ६
१०. शीघ्र हस्तक्षेपणाच्या महत्वावर सविस्तर लिहा. ६
११. /t/ चे उच्चारण सुधारण्यासाठी कोणतेही दोन उपक्रम लिहा. ६

[TURN OVER

(हिन्दी अनुवाद)

[२½ घंटे]

कुल अंक : ६०

सूचना : (१) दोनो विभाग अनिवार्य है।

- अ. विस्तार मे उत्तर लिखिए (कोई तीन) (१२ अंक × ३) ३६**
१. श्रवणबाधित बच्चों के अध्ययन के परिणामों पर श्रवण-हास के शीघ्र हस्तक्षेपण के प्रभाव की चर्चा कीजिए । १२
श्रवणबाधित बच्चों की देर से पहचान होने पर हस्तक्षेपण मे आनेवाली चुनोटियों को स्पष्ट कीजिए ।
  २. श्रवण प्रशिक्षण को परिभाषित कीजिए । श्रवण प्रशिक्षण के विभिन्न चरणों की उचित उदाहरणों सहित १२
व्याख्या कीजिए ।
  ३. व्यक्तिगत तथा सामुहिक वाचा प्रशिक्षण मे इनके फायदे और नुकसान बताते हुए तुलनात्मक अन्तर स्पष्ट १२
कीजिए ।
  ४. मौखिकवाद और शैक्षणिक द्वीभाषावाद के अन्तर को स्पष्ट कीजिए । १२
  ५. अध्यापन के किन्ही चार मॉडल को स्पष्ट करो। व्यक्तिगत एवं सामुहिक पाठ नियोजन के अन्तर को स्पष्ट १२
कीजिए ।
- ब. संक्षिप्त मे उत्तर लिखिए (कोई चार) (६ अंक × ४) २४**
६. आप श्रवणबाधित बच्चों के लिए व्यक्तिगत वाचा-भाषा चिकित्सा (थेरेपी) कार्यक्रम कैसे विकसित करोगे ? ६
  ७. ओष्ठपाठन (स्पीच-रिडींग) कौशल के विकास मे शिक्षक की भूमिका पर चर्चा करो । ६
  ८. वाचा प्रशिक्षण के किसी एक उपागम की संक्षिप्त मे चर्चा करो । ६
  ९. भाषा विकास करने के लिए किन्ही दो तकनीकों को स्पष्ट करो । ६
  १०. शीघ्र हस्तक्षेपण के महत्व को विस्तार से लिखो । ६
  ११. /t/ के उच्चारण मे सुधार की कोई दो गतिविधियाँ लिखो । ६
